

თანამედროვე გლობალიზაცია და სოციალური სამართლიანობა

ია ალანია

სტუ-ს დოქტორანტი

რეზიუმე

ბოლო პერიოდში გლობალიზაცია გახდა მთავარი მახასიათებელი თანამედროვე მსოფლიოს განვითარების, რაც თითქმის ყველა გამოცემაში აღინიშნება, მკვლევარებისთვის ეს არის განსაკუთრებულად აქტუალური საკითხი შესწავლის და შეფასების თვალსაზრისით. ნაშრომში განვიხილავ გლობალიზაციას პროცესს სოციალური სამართლიანობის თვალსაზრისით.

საკვანძო სიტყვები: გლობალიზაცია, სოციალური სამართლიანობა.

MODERN GLOBALIZATION AND SOCIAL JUSTICE

Ia Alania

PhD student of GTU

SUMMARY

Recently, globalization has become the main feature of modern world development, which gives publications exploring its problems of special scientific value and relevance. Let's try to characterize the processes of globalization from the point of view of Social Justice.

Key words: Globalization, Social Justice.

* * * *

სოციალური სამართლიანობა უძველესი დროიდან იყო საზოგადოებრივი ცხოვრების იდეალი. დიდი ხნის განმავლობაში სამართლიანობის კონცეფცია შემოღებულ იქნა თეოლოგიურ მსოფლმხედველობაში და საზოგადოებრივ ცნობიერებაში ასოცირდებოდა როგორც ღვთის კანონის, ანუ ღვთის ნების დაფიქსირება.

კაპიტალისტური სანარმოო ურთიერთობების განვითარებასთან ერთად იცვლება თეოლოგიური მსოფლმხედველობაც, ის იცვლება სამართლებრივი მსოფლმხედველობით. ბეიკონი, მაგალითად, ამტკიცებდა, რომ სამართლიანობა არის ის, რაც აერთიანებს ადამიანებს და ქმნის საფუძველს ადამიანის უფლებებისთვის. სამართლიანობა ისეთივე აუცილებელი პროდუქტია ადამიანებისთვის, როგორც პური (ლ. ბერნი), ის უნდა იქცეს ადამიანთა ქმედებების ნორმად (ნ. ჩერნიშევსკი), თუ სამართლიანობა გაქრება, მაშინ არაფერი დარჩება, რაც აფასებს ადამიანების სიცოცხლეს (ე.კანტი).¹ და შე-

უძლებელია არ დაეთანხმო ამ განცხადებებს.

მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ გლობალიზაციის ქრონოლოგიური ჩარჩო მოიცავს საერთაშორისო ეკონომიკური ურთიერთობების მთელ კომპლექსს და იყოფა სამ ეტაპად. პირველი ხასიათდება მსოფლიო ვაჭრობის სწრაფი ზრდით და მისი მრავალმხრივი რეგულირების მცდელობით ვაჭრობისა და ტარიფების გენერალური შეთანხმების ფარგლებში (GATT, 1950 - 1960 წწ.), მეორე - ფინანსური ბაზრების მზარდი ინტეგრაციით და საერთაშორისო კაპიტალის ნაკადების დაჩქარებული ზრდა (1970 - 1980 წწ.), მესამე - პირდაპირი ინვესტიციების მოცულობისა და ფირმებს შორის ალიანსების რაოდენობის ზრდა. ამრიგად, მრავალი ავტორის აზრით, გლობალიზაცია სინონიმია ეკონომიკური ურთიერთდაკავშირების და შერწყმის, კონკურენციის გაძლიერების და ტექნოლოგიური პროგრესის დაჩქარების ზოგადი ზენოლის ქვეშ. ასევე არსებობს გლობალიზაციის პროცესების არსისა და შინაარსის ისეთი ინტერპრეტაციები, რომელთა მხარდამჭერები საუბრობენ განსახილველ საკითხთა მთელ სპექტრზე, რომლებიც გაერთიანებულია ერთი ზოგადი იდეის დასაბუთების სურვილით, რომლის მიხედვითაც სულ უფრო მეტად ჭარბობს ეკონომიკურად ერთმანეთთან დაკავშირებული სამყარო, საერთო ("გლობალური") მორალური და პოლიტიკური ღირებულებებით.

შესაბამისად, ეროვნული სახელმწიფოები და ხალხები უბრალოდ ვალდებული არიან დაიცვან ეს "ღირებულებები", ისევე როგორც ზოგიერთი "უნივერსალური ეთიკის ნორმები". უფრო ზუსტად, გლობალიზაციის ეს კონცეფცია (მის ზოგიერთ მიმდევარს შორის უმნიშვნელო განსხვავებებით) პირდაპირ გულისხმობს "ლიბერალ-კაპიტალისტური მოდელის მსოფლიო გავრცელებას მისი პოლიტიკური და კულტურული ღირებულებების თანდაყოლილი კომბინაციით".²

ამ კონცეფციის ერთ-ერთი ყველაზე ნათელ ახსნას წარმოადგენს 1980-იანი წლების ბოლოს ამერიკელი ეკონომისტის და პოლიტოლოგის ფრ. ფუკუიამას თეორია გულწრფელად ანტი-მეცნიერული ფორმულირებით "ისტორიის დასასრული".³

მსოფლიო ბანკის მიერ მომზადებული მსოფლიო განვითარების 2000-2001 წლების ანგარიშში მოყვანილი მონაცემების თანახმად, მსოფლიოს უმდიდრესი 20 ქვეყნის საშუალო შემოსავალი 37-ჯერ

1 Воронцов В.В. Симфония разума. - Саратов, 1979. с. 342

2 Ратленд П. Глобализация и посткоммунизм//Мировая экономика и международные отношения. - 2002. - №4. с. 15

3 Коммерсантъ.2006.26января. с. 2

აღემატება საშუალო შემოსავლებს უღარიბეს 20 ქვეყანაში, ხოლო ბოლო 40 წლის განმავლობაში (და ეს ზუსტად ის დროა, რაც გავიდა მას შემდეგ, რაც ყოფილმა კოლონიურმა ქვეყნებმა უმრავლესობამ მოიპოვა პოლიტიკური დამოუკიდებლობა), ეს უფსკრული გაორმაგდა.⁴

კაცობრიობის ისტორიის ბოლო ორი ათწლეულის პერიოდს, რომელსაც ეწოდება გლობალიზაციის ეპოქა, გვიჩვენებს, რომ ეფექტური ეკონომიკური საქმიანობის ორგანიზება და მოსახლეობის ღირსეულად უზრუნველყოფა პრობლემაა, შესაბამისად “ზოგადად მიღებულმა ცხოვრების თანამედროვე „სტანდარტებით” მოსახლეობის პრობლემები არათუ გადაწყვეტილია, არამედ პირიქით, გამწვავებული.

თანამედროვე ტრანსფორმაციებს მსოფლიოში არ შეიძლება ვუწოდოთ სამართლიანი. უკონტროლო გლობალიზაციამ, რომელიც გამონეწულია ყოვლისშემძლე კორპორაციების შეუქცევადი მადით, შეიძლება შეუქცევადი დესტრუქციული გავლენა იქონიოს მთელი კაცობრიობის ცხოვრებაზე. საქართველოს ყველა ძალისხმევა საერთაშორისო ასპარეზზე უნდა იყოს მიმართული გლობალური პროცესების სრულყოფილი მონაწილეობისკენ. საქართველო, სახელმწიფოთაშორის ასპარეზზე მყოფ სხვა ქვეყნებთან ერთად, უნდა იბრძოდეს, რათა ერთობლივად გადააქციოს გლობალური კაპიტალიზმი და ეკონომიკური გლობალიზაცია ყველა ქვეყნის საბაზრო განვითარების სოციალიზაციისკენ, დედამიწის ხალხის სოციალური ინტეგრაციისკენ.

საზოგადოების პოლიტიკური (და მჭიდროდ დაკავშირებული სამართლებრივი) ქვესისტემის მნიშვნელოვანი ჩამორჩენა წინასწარ განსაზღვრავს გლობალურ პრობლემებს, რომლებიც საფრთხეს უქმნის ცივილიზაციის არსებობას. პოლიტიკურ სფეროში დისბალანსის ერთ-ერთი შედეგია სოციალური დიფერენციაცია, რომელიც ვლინდება როგორც გლობალურ, ასევე საშინაო დონეზე. ყველამ იცის ადამიანების “ოქროს მილიარდის” შესახებ, რომლებიც ცხოვრობენ დასავლეთ ევროპის, ჩრდილოეთ ამერიკის და სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიის უმდიდრეს ქვეყნებში.

გარდა ამისა, არსებობს მტკიცებულება ქონების მნიშვნელოვანი სტრატეგიკაციის შესახებ მსოფლიოს თითქმის ყველა სახელმწიფოში. უფრო მეტიც, უფსკრული მდიდრებსა და ღარიბებს შორის იზრდება. ამ ფონზე, მონაცემები უწყვეტი და ძვირადღირებული შეიარაღების რბოლაზე არანაკლებ მთაბმეჭდავია.

მსოფლიო ბანკის კვლევის თანახმად, უთანასწორობა ხდება გადაჭარბებული ჯინის კოეფიციენტის 30-40% -დან. ჩვეულებრივია ზედმეტი უთანასწორობა ვუწოდოთ არა მხოლოდ ძალიან ღრმა (ღრმა უთანასწორობა სულაც არ არის ზედმეტის სინონიმი), მაგრამ რომელიც გარკვეული დონიდან დაწყებული აღარ თამაშობს მასტიმულირებელ, მაგრამ დამამცირებელ როლს ეკონომიკაში და იწვევს უარყოფით სოციალურ და ეკონომიკური შედეგებს. მეცნიერები ადასტურებენ ცნობილ ჭეშმარიტებას, რომ სოციალური უთანასწორობა არ ხდის ადამიანებს ბედნიერ და საზოგადოებას სტაბილურს⁵. ამ კონტექსტში მნიშვნელოვნად იზრდება შესაბამისი კვლევები ადამიანის უფლებათა სოციალურ-ეკონომიკურ სფეროზე.⁶

გარდა ამისა, მე მჯერა, რომ ზემოაღნიშნული პრობლემების დასაძლევად ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი პირობაა საერთაშორისო ურთიერთობების დომინანტური უნიპოლარული მოდელის რეფორმირების აუცილებლობა, რომელიც გლობალური მმართველობის სისტემის ჩამოყალიბებას ემყარება. და ამისათვის აუცილებელია იმ პროცესების შესწავლა და გათვალისწინება, რომლებიც, დიდწილად, წინასწარ განსაზღვრავს ამ სისტემის პარამეტრებს.

ამრიგად, თანამედროვე სამყაროს მთლიანობის ფორმირება განუყოფლად არის დაკავშირებული სოციალური ურთიერთობების გლობალიზაციის პროცესთან, რომელიც გაგებულია, როგორც სოციალური ურთიერთქმედების ინტეგრაცია ერთ პლანეტარული სისტემაში. ინტეგრაციის პროცესი არის სოციალური სტაბილურობის ახლანდელი სტადიის ანარეკლი სოციალური ურთიერთობების განვითარებაში მათი გართულებიდან და კონვერგენციიდან ინტერპენეტრაციამდე და, შედეგად, ურთიერთდამოკიდებულება პლანეტარული მასშტაბით.

სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, სოციალური ურთიერთობების გლობალიზაციის პროცესი იწვევს მათ კარდინალურ ცვლილებებს და ფუნდამენტურად ახალი სახელმწიფოს განვითარებას, რომელსაც მიზანშეწონილია ვუწოდოთ გლობალურობა.

ამრიგად, გლობალური კვლევების საგანი, როგორც ინტერდისციპლინარული კვლევის მიმართულება, განუყოფლად არის დაკავშირებული არა მხოლოდ გლობალურ პროცესებთან, არამედ გლობალურ პრობლემებთან.

სინამდვილეში პრინციპი, რომელიც მიზნად ისახავს ზოგიერთი ადამიანის ძალაუფლების თვითნებობის შეზღუდვას სხვებზე, არის თანამედროვე სამართლებრივი სახელმწიფოს ერთ-ერთი საფუძ-

4 МЭМО. 2002. № 4. с. 22

5 Федотова И. – Социальное неравенство делает людей несчастными // URL: <http://www.opec.ru/1712199.html> (Дата обращения: 17.02.2016).

6 Экономические и социальные права человека и гражданина: современные проблемы теории и практики / Гаврилова Ю.В., Крикунова А.А., Рудинский Ф.М., Сошникова Т.А.; Под общ. ред.: Рудинский Ф.М. - М.: Права человека, 2009.

ველი და დიდწილად შეესაბამება საზოგადოებასთან ურთიერთობის გლობალიზაციის ტენდენციებს.⁷

თუმცა, გლობალური პრობლემების გადასაჭრელად, სოციალური სამართლიანობის მიღწევა არ არის საკმარისი. კაცობრიობის ინტერესებიდან გამომდინარე «მმართველობის» კონცეფციამ თანდათან უნდა შეცვალოს «ძალაუფლების» კონცეფცია ვიწრო ჯგუფების ინტერესებიდან გამომდინარე. ამ კონტექსტში უნდა აღინიშნოს, რომ მთავრობის საკანონმდებლო დონე არის პირველადი, აღმასრულებელთან (მეორად) მიმართებაში და სასამართლო (მესამეულ) დონესთან მიმართებაში.⁸

თუ ერთ დროს "აზრისა და სინდისის თავისუფლების ფუნდამენტური პრინციპის აღიარებამ ძალაუფლების იერარქიის ძველი ეპოქა მოიშორა დედამიწიდან", მაშინ თანამედროვე პირობებში ამ პრინციპის განხორციელება ერთ - ერთი უმნიშვნელოვანესია გლობალური მმართველობის სისტემის ფორმირების პირობებში.⁹

გლობალური ნორმების შექმნის და მიღების პროცესის შესაბამისად საზოგადოებისთვის ფუნდამენტურია გლობალური სისტემის მართვა, ამათან პირველ ადგილს იკავებს სამართლიანობის გლობალური პრობლემა.¹⁰

გლობალური სამართლიანობის ფორმირება უნდა მოიცავდეს სასწავლო მიმართულებას: „გლობალიზაცია და სამართლიანობა“, სასწავლო დისციპლინას „გლობალური სამართლიანობა“, პლანეტის მაშტაბით მარეგულირებელი სამართლიანობის პრინციპებს და ნორმებს, ასევე ადამიანისა და ბუნების ურთიერქმედებას.

ამრიგად, თანამედროვე პირობებში წამყვანი როლი ეკუთვნის სამართლიან გლობალიზტიკას, რომელმაც უნდა შექმნას თეორიული, სამართლებრივი და ნორმატიული საფუძველი ადეკვატური გლობალური სისტემის მართვის ფორმირებისათვის, რომელიც შექმნილია სოციალური სამართლიანობის მისაღწევად და პლანეტარული სისტემის მდგრადი განვითარებისთვის.

როგორც ფლაგმანი გლობალური სამართლიანობის ფორმულირებისას, შექმნილი გლობალური მმართველობის „სიმახინჯის“ აღმოსაფხვრელად საჭიროა შეიქმნას სოციალური სამართლიანობა, როგორც ადამიანის სოციალური უფლებები და მისი თავისუფლების განსახიერება თანასწორობის პრინციპებზე.

როგორც განვითარებადი გლობალური კანონის ფლაგმანი ფილიალი, რომელიც შექმნილია გლობა-

ლური სოციალური მმართველობის დისბალანსის შესაცვლელად სამართლიანობას შეიძლება ეწოდოს ადამიანის უფლებები. ეს არის ადამიანის უფლებებში განხორციელებული სოციალური სამართლიანობა და ეს არის ადამიანის უფლებები, მისი თავისუფლების განსახიერება - თანასწორობის პრინციპებით.¹¹

ამიტომ, დღეს სოციალური სამართლიანობის იდეალები მაქსიმალურად უნდა იყოს განხილული საერთაშორისო დონეზე აღიარებული ადამიანის უფლებებში, რომელთა განხორციელება უნდა გახდეს უპირობო პრიორიტეტი სამართლიანობის შემსწავლელ თეორეტიკოს და პრაქტიკოს მეცნიერთათვის.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Воронцов В.В. Симфония разума. - Саратов, 1979. с. 342
2. Ратленд П. Глобализация и посткоммунизм// Мировая экономика и международные отношения. - 2002. - №4. с. 15
3. Коммерсантъ.2006.26января. с. 2
4. МЭМО. 2002.№ 4. с. 22
5. Федотова И. - Социальное неравенство делает людей несчастными // URL:<http://www.opes.ru/1712199.html> (Дата обращения: 17.02.2016).
6. Экономические и социальные права человека и гражданина: современные проблемы теории и практики / Гаврилова Ю.В., Крикунова А.А., Рудинский Ф.М., Сошникова Т.А.; Под общ. ред.: Рудинский Ф.М. - М.: Права человека, 2009.
7. Глобальное управление в XXI веке: инновационные подходы =Global Governance in the XXI Century: Innovative Approaches / [под ред. Ал.А. Громыко] . - М. : Ин-т Европы РАН : Нестористория, 2013. С. 54-55.
8. Ильин И.В., Каверин М.А. Вопросы преобразования международных организаций в институты глобального управления // Век глобализации. 2014. № 2. С. 37.
9. Альтинг фон Гейнзау Франс А.М. Как совершить переход к правовому обществу? М. 1997. С.51.
10. Чумаков А. Н. Глобальный мир: проблема управления // Век глобализации. 2010. № 1. С. 3-15.)
11. Урсул А. Д. Глобальное измерение права // NB: Вопросы права и политики. 2012. № 5. С. 90-146.

7 Глобальное управление в XXI веке: инновационные подходы =Global Governance in the XXI Century: Innovative Approaches / [под ред. Ал.А. Громыко] . - М. : Ин-т Европы РАН : Нестористория, 2013. С. 54-55.

8 Ильин И.В., Каверин М.А. Вопросы преобразования международных организаций в институты глобального управления // Век глобализации. 2014. № 2. С. 37.

9 Альтинг фон Гейнзау Франс А.М. Как совершить переход к правовому обществу? М. 1997. С.51.

10 Чумаков А. Н. Глобальный мир: проблема управления // Век глобализации. 2010. № 1. С. 3-15.)

11 Урсул А. Д. Глобальное измерение права // NB: Вопросы права и политики. 2012. № 5. С. 90-146;